

Název	Obrázkový diktát		
Věk dětí / časová dotace	5–6 let	20 minut	
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho psychika – jazyk a řeč; poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace		
Rozvíjená gramotnost	ČTENÁŘSKÁ	DIGITÁLNÍ	MATEMATICKÁ

Cíl činnosti:

Dítě porozumí slyšenému, zapamatuje si domluvené údaje a vytvoří grafický záznam.

Pomůcky:

Pracovní list – mapa (viz příloha), tužka nebo pastelka, příp. tablet, chytrý telefon nebo skřípec.

Popis činnosti:

Učitel děti motivuje např. vyprávěním o svém výletě do přírody. „*Mohli bychom si zakreslit do mapy, kudy jsem šel a co jsem dělal.*“ Nebo můžeme zakreslovat trasu skutečně procházky či cestu pohádkového skřítky. Motivaci volíme tak, aby byla v souladu s programem konkrétního tematického celku nebo aktuálními zájmy dětí. Před samotnou činností je vhodné připravit v přírodě nebo ve třídě nějakou trasu, projít si ji a vyzkoušet si různé možnosti pohybu. Poté je třeba děti seznámit s „mapou/schématem“, pojmenovat si zakreslené objekty a následně s dětmi vymyslet a domluvit grafické znázornění různého typu pohybu (např.: chůze – přerušovaná čára, běh – plná čára, skok – horní oblouk, válení sudů – spodní klička). Dalším pravidlem je snaha o zakreslení nejkratší cesty mezi jednotlivými objekty.

Pro potřeby provedení kontroly je možné pořídit audiozáznam s využitím digitálních technologií (tablet, chytrý telefon nebo skřípec).

Děti dostanou pracovní listy (viz příloha) s vyznačenými orientačními body (dům, potok, jablonoň, les, rybník, hory). Učitel diktuje informace o trase, mezi jednotlivými informacemi dělá krátké pauzy a děti graficky znázorňují pohyb i jeho směr.

„*Od domu jsem šel k jabloni... 2x jsem ji oběhl... šel jsem k lávce přes potok a přešel po ní... odbočil jsem vlevo a běžel podél potoka... přeskočil jsem potok... a běžel jsem k horám... potom jsem šel k rybníku... 3x jsem ho oběhl... doskáká jsem do lesa... a pak jsem válel sudy až k jabloni.*“

Jakmile děti zakreslí obrázkový diktát, vyzveme je k opakování a kontrole. Dítě, které se ujme diktování, začne podle své zakreslené trasy opakovat informace o pohybu. Pastelkou jiné barvy mohou děti znázornit chyby ve svém obrázku. Kontrolu mohou případně provést s využitím audiozáznamu.

Pokud budeme pracovat s digitálními technologiemi a nahrávat znění diktátu na tablet nebo skřípec, nahrávku využijeme až při kontrole úkolu. Zadání musí provést vždy učitel – důležitý je osobní kontakt kvůli možné reakci na chování dětí (např. zpomalování diktování informací, dovysvětlení podmínek, zopakování zadání části úkolu apod.).

Komentář z pohledu gramotností:

Matematická gramotnost je v této aktivitě rozvíjena tak, že se dítě učí postupovat podle zadaných instrukcí (MG-0-5-03), zapamatovat si domluvené instrukce o grafickém znázornění pohybu, tedy symboly (MG-0-2-11), respektovat dějové uspořádání, rozlišit a využívat základní pojmy označující množství, orientovat se v rovině a vytvořit grafický záznam (MG-0-2-14). Dítě hledá vlastní postupy a strategie při řešení úkolu, porovnává je s výsledky ostatních dětí (MG-0-1-05), při provádění kontroly rozpozná správné a nesprávné řešení (MG-0-6-04).

Čtenářskou gramotnost dětí rozvíjíme při diskuzi nad grafickým znázorněním různých typů pohybu (ČG-0-2-09) i přímo při řešení a kontrole úkolu. Seznamujeme děti s novými slovy a slovními spojeními (schéma, přerušovaná čára, spodní klička...). Při činnosti je třeba sledovat text, porozumět slyšenému, zapamatovat si domluvené údaje. V kontrolní části děti „čtou“ obrázkový diktát (ČG-0-2-01).

Digitální gramotnost je rozvíjena při práci s mapou – dítě rozlišuje piktogramy (DG-0-3-01/02), při kontrole úkolu využívá digitální technologie – nahraný záznam zadání (DG-0-1-01/05).

Možnosti individualizace a diferenciacce:

Pokud budeme připravovat obrázkový diktát pro mladší děti či pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, je možné zjednodušit zadání (zakresluje cestu jen jedním způsobem – plná čára) nebo připravit statickou variantu obrázkového diktátu – např.: *Nakreslíme dům, který má jedno okno... vedle domu roste květina... vedle květiny stojí strom... pod ním leží dva kameny... nad domem svítí slunce...* (vyhýbáme se pojmem vpravo, vlevo). Pro nadané děti můžeme variantu dynamického obrázkového diktátu rozšířit o další položky pohybu (náročnější na zapamatování si), navýšit počet objektů a připravit složitější trasu – používat pojmy vpravo, vlevo, míjet, křížit... (náročnější na orientaci v rovině).

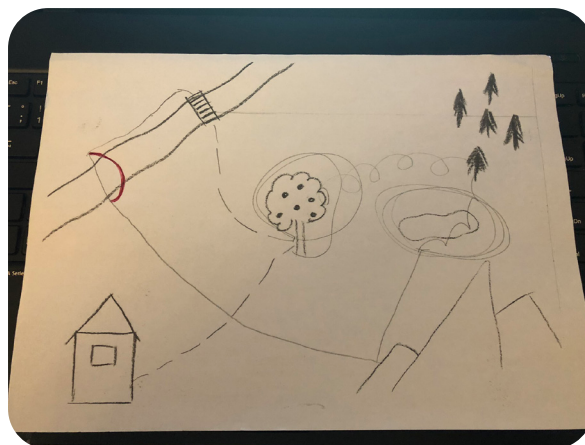
Hodnocení:

Při hodnocení dětí si můžeme klást následující otázky: Pochopily děti zadání úkolu? Byly kreativní při návrhu grafického znázornění pohybu? Orientovaly se v mapě (schématu)? Pamatovaly si domluvené údaje? Objevily případnou chybu? Děti mohou provést sebehodnocení pomocí grafického záznamu – např. razítkem na pracovní list (hodnotící škála – piktogramy nebo barvy semaforu).

Důkazem o učení je vypracovaný pracovní list. Dítě provede kontrolu svého úkolu, případně objeví chybu, označí ji a při následném sebehodnocení vyjádří, jak se mu úkol dařilo řešit. Dalším **důkazem o učení** je práce s chybou, kdy dítě dokáže „chybu“ samostatně odhalit. Toto je cenným zdrojem v procesu učení (dítě nevnímá chybu jako něco negativního, ale jako přirozenou součást svého rozvoje).

Dítě kontroluje své řešení úkolu.

Práce dětí – obrázkový diktát.

Postřehy z ověřování:

Aktivita byla realizována s dvěma skupinami dětí ve věku 5–6 let. Jedna skupina byla šestičlenná, v druhé skupině bylo dětí sedm. Děti samy hodnotily úkol jako ne příliš obtížný. Největší problém jim dělala pravolevá orientace. V několika případech se vyskytly chyby v zakreslení pohybu, některé děti si chybu ale téměř okamžitě uvědomily a při kontrole opravily. Záměrem v oblasti rozvoje digitální gramotnosti bylo děti seznámit s možností využití digitálních technologií při kontrole úkolu. Zadání úkolu bylo nahráváno a pro přesnost se předpokládalo opakované pouštění záznamu. Kontrola však byla provedena samotnými dětmi. Pamatovaly si původní text v podstatě doslova, takže k opakování informací při kontrole nebylo nutné využít nahrávky z tabletu. Pokud by však zadání úkolu bylo složitější, budou digitální technologie vítaným pomocníkem.

Další doporučení:

Podmínkou je práce s tužkou nebo jen s jednou pastelkou. Střídání barev děti rozptyluje a zvyšuje chybovost. Míra chybovosti závisí také na tom, v jak velké skupině dítě pracuje. Tuto aktivitu je tedy nutné realizovat v menších skupinách. Při práci ve skupině nad 15 dětí chybovost výrazně stoupá (Kaslová, 2010).

Poznámka: V této aktivitě je zadání „odbočil jsem vlevo“ jednoznačné, ale POZOR na zadávání úkolů vztahující se k orientaci v prostoru a rovině, k chápání prostorových pojmů – „vpravo od“, „vlevo od“. Mnohdy řešení chybně vyhodnocujeme, jelikož pojmy jsou relativní. Je třeba dbát na korektnost a jednoznačnost zadání.

Příklad: Máme tři židle vedle sebe a na prostřední sedí plyšový medvěd. Dítě má posadit plyšovou opici vpravo od medvěda. Obě polohy opice jsou v pořádku, obě řešení jsou správná, záleží na komentáři, v jakém kontextu byla opice vnímána (buď z pozice pozorovatele, nebo se dítě identifikuje s medvědem a řeší situaci z pohledu medvěda (Lišková, 2017)).

Zdroje:

Všechny fotografie použité v dokumentu jsou dílem autora.

UDATNÁ, Jana a MOUCHOVÁ, Andrea. *Obrázkový diktát*. [online] Metodický portál RVP.CZ, 5.6. 2019. [cit. 2020-16-05].

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/22148/OBRAZKOVY-DIKTAT.html/>

KASLOVÁ, Michaela. *Předmatematické činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2010. ISBN 978-80-86307-96-1.

LIŠKOVÁ, Hana. *Zápis do I. tříd očima všech aktérů*, In Fuchs, E. (ed.) *Jak učit matematice žáky ve věku 10-16 let*. Praha: JČMF, 2017.

ISBN 978-80-7015-040-5.

Přílohy:

Pracovní list – mapa

Tento digitální vzdělávací materiál je součástí souboru aktivit, který vytvořil autorský tým [PPUC-MŠ-tým](#), hlavní editorka Jana Smolková. Další sdílení a úpravy aktivity jsou umožněny za podmínek licence [CC BY-SA 4.0 Mezinárodní](#), která se vztahuje na text, obrázky i přílohy této aktivity, pokud není uvedeno jinak. Na stránce www.gramotnosti.pro/epublikace najdete konkrétní postup, jak lze v souladu s podmínkami otevřené licence aktivitu upravovat či šířit. Soubor aktivit byl vytvořen v rámci projektu [Podpora práce učitelů](#) (PPUČ), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval [Národní pedagogický institut České republiky](#). Diskutujte a ohodnoťte aktivitu na stránce Elektronické materiály (<https://ema.rvp.cz/>) na Metodickém portálu RVP.CZ.

Gramotnosti.pro život!
Učíme v souvislostech

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

